

اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح تبیین وضعیت شاخص‌های اقتصادی در پایان هر دولت»

مقدمه

طرح تبیین وضعیت شاخص‌های اقتصادی در پایان هر دولت با اصلاحاتی در مورخ ۱۴۰۰/۴/۱ به تصویب کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی رسید. در مقدمه توجیهی طرح آمده است «در جریان انتقال دولت‌ها بعضاً در بیان شاخص‌های عملکردی، اطلاعاتی خلاف واقع و یا غیردقیق مطرح می‌گردد. لذا به منظور شفاف‌سازی و ایجاد انضباط و جلوگیری از ارائه نقطه‌نظرات متضاد به مسئولین و افکار عمومی این طرح قانونی تقدیم می‌گردد».

متن مصوبه کمیسیون به شرح ذیل است:

ماده واحد: به منظور ارائه وضعیت شاخص‌های کلان اقتصادی کشور در زمان انتقال قدرت از دولت مستقر به دولت جدید و شفاف‌سازی و اطلاع‌رسانی دقیق و صحیح به افکار عمومی، هیئتی مرکب از رئیس مجلس شورای اسلامی به عنوان رئیس هیئت، رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی، رئیس کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات، رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، رئیس دیوان محاسبات کشور به عنوان دبیر هیئت، وزیر امور اقتصادی و دارایی، رئیس سازمان بازرسی کل کشور، رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور، رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و دو نفر نماینده معرفی شده از سوی رئیس‌جمهور منتخب، تشکیل می‌گردد تا گزارش حاوی وضعیت شاخص‌های اقتصادی مندرج در بندهای زیر در چهارسال منتهی به تاریخ تحلیف رئیس‌جمهور منتخب در صحن علنی مجلس شورای اسلامی را تهیه و پس از تأیید اکثریت نسبی اعضا، حداکثر تا دوهفته قبل از روز تحلیف برای قرائت در صحن علنی به مجلس شورای اسلامی ارسال و برای عموم منتشر نماید.

۱. روند تغییرات کسری یا مازاد تراز عملیاتی مصوب و عملکرد آن،
۲. سقف تنخواه‌گردان خزانه بودجه سال جاری و میزان استفاده شده از تنخواه،
۳. تعداد طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای نیمه‌تمام و میزان منابع لازم برای اتمام آنها به قیمت‌های جاری سال جاری،

۴. موجودی حساب‌های ارزی و ریالی صندوق توسعه ملی و حساب ذخیره ارزی به تفکیک قابل دسترس و غیرقابل دسترس،

۵. روند تغییرات تعداد کارکنان دولت به تفکیک وضعیت استخدامی و قرارداد،

۶. مانده بدهی دولت و شرکت‌های دولتی به تفکیک نهادهای بستانکار و سررسید هریک از بدهی‌ها،

مخصوص صحن علنی

مشخصات طرح

دوره یازدهم - سال دوم

شماره ثبت:

۴۸۳

مشخصات گزارش

تهیه و تدوین:

محمدرضا عبداللہی

ناظر علمی:

سیدمهدی بنی‌طبا

شماره مسلسل:

۲۲۰۱۸۲۷۱

تاریخ انتشار:

۱۴۰۱/۳/۲۹

دفتر مطالعات اقتصادی

۷. میزان استفاده از حساب تسعیر دارایی‌های خارجی بانک مرکزی و محل مصرف منابع مذکور،
۸. میزان ذخایر ارزی کشور به تفکیک قابل دسترس و غیرقابل دسترس و به تفکیک ارزها،
۹. روند تغییرات درآمد و مصرف سرانه،
۱۰. روند تغییرات ضریب جینی و نرخ فقر،
۱۱. تغییر تعداد شاغلین و جمعیت فعال
۱۲. تعداد واحدهای مسکونی ساخته شده،
۱۳. روند تغییرات رتبه کشور در شاخص‌های بین‌المللی پایش محیط کسب‌وکار و رقابت،
۱۴. روند حساب سرمایه بانک‌ها،
۱۵. روند تغییرات متوسط نرخ رشد پایه پولی و نقدینگی،
۱۶. روند تغییرات متوسط نرخ تورم به تفکیک کالا و خدمت،
۱۷. روند موجودی سرمایه به تفکیک ساختمان و ماشین‌آلات،
۱۸. سهم واردات از مصرف داخلی کالاهای اساسی شامل گندم، جو، برنج و نهاده‌های دام و طیور،
۱۹. روند تغییرات متوسط نرخ رشد جمعیت،
۲۰. روند سرانه تعداد بیمارستان، مدارس و دانشگاه‌های ساخته شده (به اتمام رسیده)،
۲۱. میزان افزایش احداث زیرساخت‌های حمل‌ونقل شامل خطوط ریلی و جاده‌ای،
۲۲. روند نسبت درآمدهای مالیاتی مصوب و عملکرد آن به بودجه عمومی کشور،
۲۳. روند نسبت درآمدهای مالیاتی مصوب و عملکرد آن به تولید ناخالص داخلی،
۲۴. میزان تغییرات موجودی ذخایر کالای راهبردی (استراتژیک) کشور،

تبصره «۱»- در انتشار هریک از شاخص‌های فوق که طبق قوانین جاری کشور اطلاعات آنها محرمانه است، براساس ضوابط و مقررات قانونی عمل می‌شود.

تبصره «۲»- کلیه دستگاه‌ها، نهادها و اشخاص ذی‌ربط مکلف به همکاری با دبیرخانه هیئت و ارسال اطلاعات مورد نیاز هستند. مستنکفین از اجرای حکم این تبصره به انفسال موقت درجه ۶ موضوع قانون مجازات اسلامی محکوم می‌شوند.

تبصره «۳»- در صورت استقرار دولت‌ها طی دو دوره ریاست‌جمهوری، شاخص‌های مذکور در این ماده به‌صورت دو دوره چهارساله (هشت سال) گزارش می‌شود.

اظهارنظر درخصوص مصوبه کمیسیون

۱. یکی از پیش‌نیازهای ارائه گزارش‌های آماری دقیق و قابل اتکا وجود یک نظام آماری جامع و کارآمد در کشور است. آسیب‌شناسی انجام شده از نظام آماری کشور در مرکز پژوهش‌های مجلس نشان می‌دهد نظام آماری ایران در حوزه استقلال حرفه‌ای، کیفیت و اعتبار آمارها، هماهنگی اجزای نظام آماری، پوشش نیازهای آماری و تعامل نهادهای آمار با پاسخگویان و کاربران با چالش‌های اساسی مواجه است. در چنین فضایی ارائه گزارش عملکرد نیز نمی‌تواند چندان مفید باشد. برای مثال درحالی که درخصوص کیفیت بسیاری

از آمارهای تهیه شده توسط نهادهای آماری کشور ابهام وجود دارد و یا اینکه درخصوص بسیاری از حوزه‌ها از جمله محیط‌زیست و آب آمار چندانی در دسترس نیست، گزارش عملکرد ارائه شده نیز با چالش‌های جدی روبه‌رو خواهد بود. در این راستا پیشنهاد می‌شود مجلس شورای اسلامی مطالبه ارائه لایحه نظام آماری کشور توسط دولت محترم را در راستای اصلاح نظام آماری کشور در دستور کار خود قرار دهد.

۲. درخصوص بخش مهمی از شاخص‌های ارائه شده در مصوبه کمیسیون، مراجع مختلفی آمار تهیه و منتشر می‌کنند که امکان انتخاب بین مراجع مختلف می‌تواند زمینه برخورد سیاسی و سلیقه‌ای با آمارها را فراهم کند. برای مثال درحال حاضر ضریب جینی و درآمد سرانه توسط دو نهاد بانک مرکزی و مرکز آمار ایران تهیه و منتشر می‌شود که تفاوت‌های قابل توجهی نیز با یکدیگر دارند. جهت رفع ابهام فوق که علاوه بر مغایرت با بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری، با نظام اداری صحیح موضوع بند «۱۰» اصل سوم قانون اساسی نیز مغایرت دارد، باید مرجع آماری مورد استناد نیز در هریک از شاخص‌ها در متن قانون تصریح گردد.

۳. در طول زمان شاخص‌های دیگری نیز می‌تواند مورد دغدغه مجلس شورای اسلامی باشد، اما سازوکاری جهت اضافه شدن آمارهای جدید به لیست شاخص‌ها در متن طرح پیش‌بینی نشده است.

۴. در متن مصوبه کمیسیون اشاره به ارائه گزارش شاخص‌ها در چهارسال منتهی به تاریخ تحلیف شده است این درحالی است که تاریخ انتشار آمارهای سال پایانی دولت در برخی از این شاخص‌ها بعد از تاریخ تحلیف است. برای مثال زمان انتشار ضریب جینی، نرخ فقر و بعضاً حساب‌های ملی پس از تاریخ مذکور است، لذا این بخش نیازمند اصلاح است.

۵. نحوه رسمیت یافتن هیئت باید مشخص شود وگرنه علاوه بر داشتن ابهام و مغایرت با بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری، با نظام اداری صحیح موضوع بند «۱۰» اصل سوم قانون اساسی نیز مغایرت دارد.

۶. حکم تبصره «۱» با صدر ماده‌واحد که اطلاع‌رسانی دقیق به مردم بیان شده است با توجه به محرمانه بودن بسیاری از بندها، تعارض مفهومی داشته و نقض غرض است که این امر با اصول قانون‌نویسی صحیح موضوع بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری مغایرت دارد.

۷. ملاک بودن اکثریت نسبی برای نهایی شدن گزارش با صدر ماده‌واحد و هدف طرح مغایرت دارد و در عمل منجر به صدور بیانیه سیاسی به جای گزارش دقیق علمی و مسئولانه خواهد شد که این امر با نظام اداری صحیح موضوع بند «۱۰» اصل سوم قانون اساسی نیز مغایرت دارد.

۸. در صورتی که مفاد این طرح، بخشی از فرایند استقرار دولت جدید و ملاک رأی اعتماد به وزیران جدید باشد، به دلیل داشتن ماهیت آیین‌نامه‌ای از حیث اصول تنقیحی باید عنوان «طرح» به عنوان «قانون اصلاح قانون آیین‌نامه داخلی مجلس» تغییر یابد و نیز طبق اصل شصت و پنجم قانون اساسی به تصویب دوسوم نمایندگان برسد.

جمع بندی

آسیب شناسی انجام شده از نظام آماری کشور در مرکز پژوهش های مجلس نشان می دهد نظام آماری ایران در حوزه های مختلف با چالش های اساسی مواجه است و در این راستا تصویب چنین قوانینی رافع مشکلات نظام آماری نخواهد بود. در این راستا پیشنهاد می شود مجلس شورای اسلامی مطالبه ارائه لایحه نظام آماری کشور توسط دولت محترم را در راستای اصلاح نظام آماری کشور در دستور کار خود قرار دهد.

در صورت اصرار بر تصویب این طرح، اصلاحات پیشنهادی که اعمال آنها در متن طرح ضروری است، در متن گزارش حاضر بیان شده است.

جدول نظرات مرکز پژوهش های مجلس

ماده	بند/تبصره	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون
ماده واحد	-				✓